

УДК 330.342.005.44

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/179-18>**Ярошевич Н. Б.**кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3836-067X>**Якимів А. І.**кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1020-8481>**Natalya Yaroshevych, Andriy Yakymiv**
Lviv Polytechnic National University

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ НА ОХОРОНУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Стаття присвячена вивченню результативності фінансування заходів охорони навколишнього природного середовища з державного бюджету шляхом встановлення відповідності між рівнем фінансуванням з державного бюджету природоохоронних заходів та рівнем досягнення природоохоронного ефекту. З цією метою у статті за 2011–2020 рр. досліджено структурну динаміку витраток державного бюджету на охорону навколишнього природного середовища в розрізі функціональної та програмної класифікації витраток та механізми наповнення та використання коштів Фонду охорони навколишнього природного середовища державного бюджету. Результати аналізу показали, що кошти державного бюджету, призначені на охорону навколишнього природного середовища в малій мірі використовуються на вирішення актуальних екологічних проблем. Виявлена негативна тенденція зниження витраток державного бюджету України саме на природоохоронні заходи. Рівень використання коштів Фонду охорони навколишнього природного середовища державного бюджету на реалізацію саме природоохоронних заходів є низьким. Також виявлені недоліки механізму використання коштів, які спрямовують на фінансування природоохоронних заходів, що не сприяє реалізації ефективної державної екологічної політики. Запропоновано шляхи вдосконалення механізму використання коштів Фонду охорони навколишнього природного середовища та планування і контролю за виконанням бюджетних програм «екологічного» спрямування.

Ключові слова: витатки на охорону навколишнього природного середовища, державний бюджет, бюджетні програми, результативні показники бюджетних програм, ефективність бюджетних витраток

EFFECTIVENESS OF THE STATE BUDGET EXPENDITURES ON NATURAL ENVIRONMENT PROTECTION IN UKRAINE

The article focuses on the study of the effectiveness of financing environmental protection measures from the state budget of Ukraine. The main task is to establish a correspondence between the level of financing from the state budget for environmental protection measures and the level of the environmental effect achievement, as well as to assess the effectiveness of financing environmental protection. To this end, the article explores (1) the structural dynamics of state budget expenditures on natural environmental protection, (2) the mechanisms for filling and application the funds of the State Budget Environmental Protection Fund. For this, considering 2011–2020 period, there were fulfilled: (1) an analysis of expenditures from the state budget in the context of budget programs for the environmental direction, as well as (2) an analysis of the structure and dynamics of state budget expenditures for natural environmental protection in terms of the expenditures functional classification. The results of the analysis showed that the funds of the state budget intended for the protection of the natural environment are used to a small extent to solve urgent environmental problems. A negative trend of reducing the expenditures of the state budget of Ukraine on environmental protection measures has been revealed. At the same time, funding for measures that actually consist in ensuring the functioning of budgetary institutions from the sphere of state environmental management bodies is increasing. The level of funds application from the State Budget Fund for Environmental Protection aimed at the implementation of the very environmental measures is low. In addition, the shortcomings of the mechanism for the use of funds allocated for financing environmental protection measures are revealed, which does not contribute to the implementation of an effective state environmental policy. In order to increase the effectiveness of financing natural environment protection, the article suggests ways to improve the mechanism for using the assets of the Fund for Natural Environmental Protection, as well as planning and monitoring the implementation of budget programs of the environmental direction.

Keywords: expenditures for the natural environment protection, state budget, budget programs, the indicators of budget programs efficiency, the effectiveness of budget expenditures.

JEL classification: H10, H50, H72

Постановка проблеми. Забруднення довкілля в Україні різними джерелами такого забруднення є загрозливим, а ознаки погіршення екологічного стану довкілля дедалі помітнішими. Покращення екологічної ситуації неможливе без забезпечення належного рівня фінансування природоохоронних заходів. Державні

витатки на охорону довкілля в Україні постійно зростають, проте значення індексу екологічної ефективності Environmental Performance Index у 2020 році, де Україна посідає 109 місце серед 180 країн [1], свідчить про низький рівень вирішення екологічних проблем. Вирішення екологічних проблем значною мірою залежить

від ефективності функціонування системи фінансового забезпечення, встановленого складу та обсягів джерел фінансування, визначених пріоритетних напрямків їх використання, що і зумовлює потребу науково обґрунтованого аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам ефективності та результативності бюджетних видатків на охорону навколишнього середовища присвячено низку праць вітчизняних та зарубіжних вчених. Стану фінансування природоохоронних заходів в Україні з різних джерел загалом та державних цільових екологічних програм зокрема присвячено праці Голяна В. А. [2; 3], Ковшун Н. Е., П'ятка Н. С. [4], Новицької О. В. [5;6], Костюк У. З. [7]., Нічітайлової М. С. [8]. На значну неефективність використання бюджетних коштів на фінансування природоохоронних заходів в Україні вказує робота [4], низький рівень управління виконанням бюджетних програм «екологічного» спрямування – робота [8]. Проблеми оцінювання ефективності бюджетних витрат на охорону навколишнього середовища розглядали I. García-Sánchez [9] та H. Lokkainen & I. Susiluoto [10]. Фактори і показники, які впливають на ефективність публічних природоохоронних видатків розкриває праця U. Mandl et al. [11]. У роботі [12] запропоновано систему індексів ефективності державних видатків на охорону довкілля.

Незважаючи на значний науковий доробок у цій сфері питання стану фінансування природоохоронних заходів в Україні, оцінювання результативності бюджетних видатків на охорону навколишнього середовища та пошуку шляхів підвищення результативності потребують дослідження.

Мета статті полягає в оцінюванні результативності фінансування охорони навколишнього природного середовища з державного бюджету України шляхом встановлення відповідності між рівнем фінансуванням з державного бюджету природоохоронних заходів та рівнем досягнення природоохоронного ефекту.

Виклад основного матеріалу. Фінансування охорони навколишнього природного середовища коштами державного та місцевих бюджетів в Україні передбачає фінансування заходів, безпосередньо пов'язаних з запобіганням, скороченням, усуненням забруднення або іншої шкоди, нанесеної навколишньому природному середовищу, а також фінансування інституціональної складової природоохоронної діяльності – центральних органів виконавчої влади, агентств, служб, окремих департаментів, до компетенції яких належить екологічне нормування, експертиза, сертифікація суб'єктів господарювання, ліцензування, надання дозволів і лімітів, функції реєстрації, аудиту, створення баз даних, екологічного моніторингу.

Видатки зведеного бюджету на охорону навколишнього природного середовища в Україні у номінальному вираженні демонструють тенденцію стійкого зростання і за період з 2011 по 2020 роки зросли в понад 2 рази. Проте зростання видатків на охорону навколишнього природного середовища в Україні є швидше номінальним, зумовленим інфляційно-девальваційними процесами. Динаміка питомої ваги видатків на охорону навколишнього природного середовища у ВВП протягом 2011–2020 років коливається на рівні 0,38-0,22% ВВП і має тенденцію до зниження починаючи з 2013 року.

На державний бюджет припадає від 64% до 82% всіх видатків зведеного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища. Протягом 2011-2020 років структура видатків державного бюджету на охорону навколишнього природного середовища в Україні за функціональною класифікацією видатків змінювалася (рис.1).

Зокрема, істотних змін зазнала вагомість статті видатків на охорону та раціональне використання природних ресурсів, питома вага якої зменшилась з 54% до 11% та статті видатків на утилізацію відходів, питома вага якої зросла з 7% до 45%. Також значних коливань зазнають видатки на ліквідацію іншого забруднення навколишнього природного середовища, питома вага яких протягом 2016–2017 років збільшилася вдвічі (рис.1), проте до 2020 року вдвічі зменшилася.

Значне зростання видатків державного бюджету на ліквідацію іншого забруднення навколишнього природного середовища у 2016–2017 роках, що одночасно супроводжувалось значним зростанням загального обсягу капітальних інвестицій на охорону довкілля в Україні [14], відбулося внаслідок значних капітальних вкладень з бюджету в низку об'єктів природоохоронної інфраструктури сфери поводження з відходами. Це відбулося у зв'язку з терміновими усуненням наслідків екологічної катастрофи 2016 року на Грибовицькому сміттєзвалищі у Львівській області.

Формування і реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища забезпечує Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (Міндовкілля), що з 2020 року є правонаступником Міністерства енергетики та довкілля України [15], яке у свою чергу з 2019 року є правонаступником Міністерства екології та природних ресурсів України [16].

Фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища за рахунок бюджетних коштів в Україні здійснюється в основному через Фонд охорони навколишнього природного середовища (Фонд), який створено на державному та місцевому рівнях у складі відповідних бюджетів. Фонд охорони навколишнього природного середовища формується за рахунок (1) частини коштів, що надійшли від сплати екологічного податку, (2) частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності; (3) цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян. Основним джерелом формування Фонду охорони навколишнього природного середовища є надходження екологічного податку. Концепція екологічного податку передбачає, що його повинно бути джерелом фінансування природоохоронних заходів, його обсяги мають бути достатніми для компенсації шкоди, яку нанесли навколишньому природному середовищу «забруднювачі». Проте прямого зв'язку між фінансуванням природоохоронних заходів і надходженням екологічного податку до бюджету не спостерігається. Протягом усього періоду існування екологічного податку (з 2011 року), видатки зведеного бюджету на охорону навколишнього природного середовища перевищують обсяги надходжень екологічного податку. З 2014 року екологічний податок розподіляється між спеціальним та загальним фондами

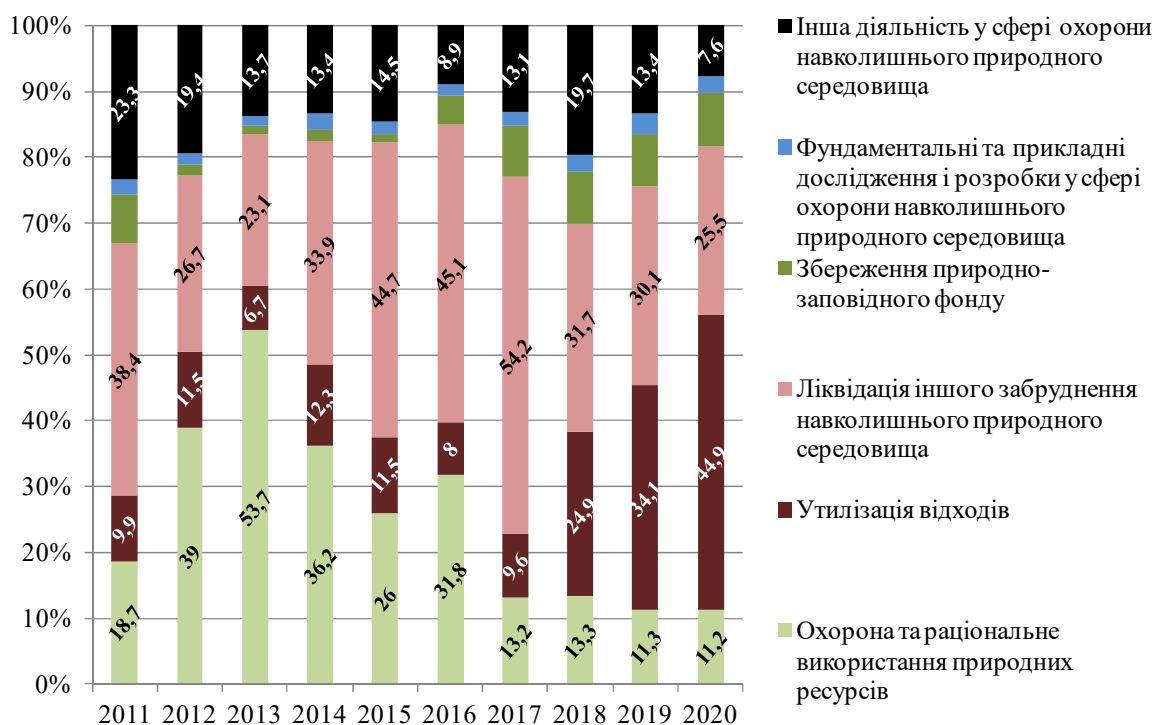

Рис. 1. Структура видатків державного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища за функціональною класифікацією видатків

Джерело: побудовано за даними [13]

бюджету. Причому частка екологічного податку передана з спеціального фонду бюджету, з якого і здійснюються видатки на природоохоронні заходи, до загального фонду зросла до 46% [17]. Тобто значна частина надходжень екологічного податку не формує Фонд охорони навколишнього природного середовища.

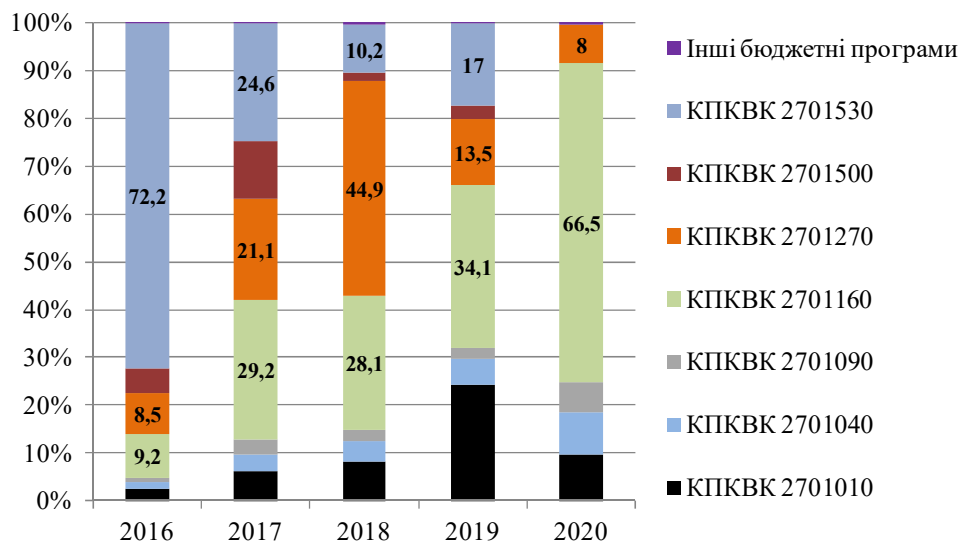
Механізм використання коштів Фонду з 2011 року передбачає спрямування їх на виконання цільових бюджетних програм, затверджених відповідно до планів природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів і кошторисів головних розпорядників бюджетних коштів [18]. Зокрема, розподіл коштів, що надходять до Фонду охорони навколишнього природного середовища державного бюджету, здійснюється Кабінетом Міністрів України (КМУ) за поданням Міндовкілья і спрямовуються на виконання бюджетної програми КПКВК 2401270 «Здійснення природоохоронних заходів».

Кошти державного бюджету, виділені Міндовкілья на охорону навколишнього природного середовища розподіляються між бюджетними програмами, визначеними наказом Міндовкілья на кожен бюджетний період. При цьому фінансування цих програм здійснюється за рахунок коштів як загального, так і спеціального фондів державного бюджету. Протягом досліджуваного періоду кількість, цілі бюджетних програм та питома вага (рис.2) кожної програми у видатках на охорону навколишнього природного середовища змінювалася.

В структурі програмної класифікації видатків державного бюджету на охорону навколишнього природного середовища не спостерігається стійкості пріоритетів фінансування (рис.2) Зокрема, якщо видатки на бюджетну програму КПКВК 2701530 «Державна

підтримка заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів, у тому числі на утеплення приміщень закладів соціального забезпечення, розвиток міжнародного співробітництва з питань зміни клімату» складала 72% від усіх видатків на охорону навколишнього природного середовища у 2016 році, то у 2020 році фінансування програми скорочено до нуля. Внесенням змін до Державного бюджету на 2020 рік здійснено перерозподіл коштів шляхом зменшення видатків за окремими бюджетними програмами для створення у складі Державного бюджету фонду по боротьбі з гострою респіраторною хворобою COVID-19. Таким чином видатки на бюджетну програму КПКВК 2701530 було скорочено на 100%. Якщо питома вага бюджетної програми 2701160 «Збереження природно-заповідного фонду» у 2016 році становила 9%, то до 2020 року її вагомість зросла до майже 67%. Значні коливання у структурі фінансування бюджетних програм з охорони навколишнього природного середовища свідчать про неоплідованість державної екологічної політики.

При цьому на фінансування саме природоохоронних заходів (КПКВК 2701270 «Здійснення природоохоронних заходів»), що відповідають сутності запобігання, попередження, зменшення та усунення забруднення навколишнього природного середовища, витрачається все менше коштів, виділених Міндовкілья – від 14% у 2011 році до 0,6% у 2020 році та все менша частина надходжень екологічного податку – від 39% у 2011 році до 1,59% у 2020 році. Тобто існує тенденція зниження видатків державного бюджету України саме на природоохоронні заходи: охорону атмосферного повітря, раціональне використання водних ресурсів, зберігання відходів виробництва та побутових відходів тощо

Умовні позначення:

КПКВК 2701530 – Державна підтримка заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів, у тому числі на утеплення приміщень закладів соціального забезпечення, розвиток міжнародного співробітництва з питань зміни клімату

КПКВК 2701500 – Здійснення заходів щодо реалізації пріоритетів розвитку сфери навколишнього природного середовища

КПКВК 2701270 – Здійснення природоохоронних заходів

КПКВК 2701160 – Збереження природно-заповідного фонду

КПКВК 2701090 – Підвищення кваліфікації та перепідготовка у сфері екології та природних ресурсів, підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів

КПКВК 2701040 – Прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державними замовленнями у сфері природоохоронної діяльності, фінансова підтримка підготовки наукових кадрів

КПКВК 2701010 – Загальне керівництво та управління в сфері екології та природних ресурсів

Рис. 2. Структура видатків державного бюджету України /на охорону навколишнього природного середовища за програмною класифікацією видатків

Джерело: побудовано за даними [13]

Проблемою є не лише дуже мале фінансування безпосередньо природоохоронних заходів в Україні, а й використання коштів цієї програми за цільовим призначенням. Згідно звіту Державної аудиторської служби [19] кошти програми «Здійснення природоохоронних заходів» окрім цілей, визначених програмою (охорона атмосферного повітря; охорона і раціональне використання водних ресурсів; забезпечення і раціональне використання відходів виробництва і побутових відходів; охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів та ресурсів тваринного світу) використовувались ще й за такими напрямками, як: (1) збереження природно-заповідного фонду; (2) організація оцінки впливу на довкілля; (3) наука, інформація і освіта, підготовка кадрів; (4) заходи з інформатизації; (5) забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища; (6) погашення зобов'язань минулих періодів, включених до Плану природоохоронних заходів.

Зокрема, у 2018–2019 роках по програмі КПКВК 2701270 «Здійснення природоохоронних заходів» профінансовано понад 200 заходів, що відносяться до збереження природно-заповідного фонду [19]. При цьому

31,2% суми, виділеної на заходи збереження природно-заповідного фонду було спрямовано на зміцнення матеріально-технічної бази установ природно-заповідного фонду (на реконструкцію будівель, придбання меблів, велосипедів, байдарок, наметів, рятувальних жилетів, розробку та оформлення землепорядних і правостановлюючих документів). Такі заходи мали б фінансуватися по програмі КПКВК 2701160 «Збереження природно-заповідного фонду, яка передбачає утримання установ природно-заповідного фонду».

Коштами програми «Здійснення природоохоронних заходів» також здійснювалося фінансування заходів по зміцненню матеріально-технічної бази Науково-дослідної установи «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем» та Державної екологічної академії післядипломної освіти [19]. Такі заходи мали б фінансуватися коштом програми «Керівництво та управління в сфері екологічного контролю» за профільними бюджетними програмами міністерства, що спрямовані на утримання таких установ. Також у 2018–2019 роках коштом програми «Здійснення природоохоронних заходів» (83% виділеної суми) та програми «Здійснення заходів щодо реалізації пріоритетів розвитку сфери навколишнього природного середовища» (17% суми) Міндовкілля профінансовано

виконання 8 заходів по реконструкції центральної алеї (улаштування твердого покриття алеї з гранітної бруківки) та будівництву комплексу об'єктів (тротуари, пішохідні доріжки, споруди з мостовими переходами) на території Національного дендрологічного парку «Софіївка» [19].

Таким чином, попри наявність значних екологічних проблем, не вирішених в Україні, коштом бюджетної програми «Здійснення природоохоронних заходів» здійснюється фінансування заходів, які фактично полягають у забезпеченні функціонування бюджетних установ зі сфери управління Міністерства; кошти використовуються не на вирішення актуальних екологічних проблем та досягнення природоохоронного ефекту; ефективність використання коштів програми також є сумнівною.

Механізм використання коштів Фонду на фінансування природоохоронних заходів передбачає, що бюджетні кошти спрямовуються відповідно до Плану природоохоронних заходів бюджетних програм головних розпорядників коштів, що містить заходи, визначені Переліком видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів [20]. З дати затвердження цього нормативного акту по 2020 рік до Переліку (зараз він складає 85 позицій) 18 разів вносились зміни і доповнення, які щоразу його розширювали.

При цьому наявність обов'язкового природоохоронного ефекту заходів не передбачається нормативними актами в Україні. Відповідно, не передбачено методика його розрахунку. На відміну від країн ЄС, де захід вважається природоохоронним, якщо мета його проведення задовольняє критерій «кінцевої мети» – охорони довкілля; в Україні відсутні критерії оцінки ефекту від природоохоронних заходів.

В результаті подані розпорядниками бюджетні запити до Міндовкілля на виділення коштів з Фонду охорони навколишнього природного середовища не містять даних про рівень їх очікуваного впливу на довкілля, не відповідають основним критеріям щодо пріоритетності природоохоронних заходів, не спрямовані на зниження екологічного навантаження на навколишнє природне середовище. Тому за програмою «Здійснення природоохоронних заходів» фінансуються ряд заходів, що не мають безпосереднього відношення до досягнення природоохоронного ефекту, реалізація яких не вирішує актуальних екологічних проблем. Рівень використання коштів Фонду охорони навколишнього природного середовища державного бюджету на реалізацію саме природоохоронних заходів є дуже низьким. І проблема не лише у бюджетній програмі КПКВК 2701270 «Здійснення природоохоронних заходів» – низка «екологічних» бюджетних програм в основному фінансують адміністративні витрати та спрямовані на зміцнення матеріально-технічної бази органів державного управління у природоохоронній сфері.

Тривале погодження і затвердження паспортів бюджетних програм призводить до невиконання запланованих природоохоронних заходів, що також не сприяє вирішенню актуальних екологічних проблем. Планування видатків на реалізацію природоохоронних заходів за відповідною бюджетною програмою здійснюється Міндовкілля, план затверджується КМУ. Основою для розгляду і включення заходу до плану є запит про виділення коштів для здійснення природо-

охоронних заходів за бюджетною програмою. Наприклад, план заходів на 2018 рік сформований Міндовкілля у липні 2018 року і погоджений КМУ у вересні, а план на 2019 рік – у серпні 2019 року [18]. Відповідно, надто малий термін залишається на реалізацію природоохоронних заходів. В результаті заходи не виконуються, а кошти виділені на бюджетні програми не використовуються. Зокрема, за програмою «Здійснення природоохоронних заходів» протягом 2018-2019 років було повернуто майже 40% невикористаних коштів, що відбулося через невчасне проведення або відміну тендерних процедур закупівель, неналежне виконання договірних зобов'язань підрядниками.

Результативність фінансування видатків на охорону навколишнього природного середовища в Україні є низькою – недовиконання запланованого обсягу видатків на охорону навколишнього природного середовища у зведеному бюджеті становить від 24% до 50% (крім 2014 року, коли відбулося надходження 90% від запланованої суми екологічного податку, а видатки на охорону довкілля були скорочені секвестром бюджету), від 20% до 50% у державному бюджеті та від 30% до 80% у місцевих бюджетах. Основними причинами значного недовиконання видатків на охорону навколишнього природного середовища є затягування процедур затвердження бюджетних програм та запізнення з розподілом КМУ коштів Фонду через фінансування більш нагальних потреб.

Таким чином наявний механізм використання коштів Фонду охорони навколишнього природного середовища державного бюджету не сприяє реалізації ефективної державної екологічної політики, цілей та завдань національної Стратегії та вирішенню актуальних екологічних проблем, які існують в державі.

Висновки. Фінансування охорони навколишнього середовища за рахунок бюджетних коштів недостатнє і потребує збільшення. Постійні зміни структури та повноважень центрального органу виконавчої влади, відповідального за формування і реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також значні коливання як у структурі видатків державного бюджету на охорону навколишнього природного середовища, так і у структурі фінансування цільових бюджетних «екологічних» програм свідчить про непослідовність пріоритетів державної екологічної політики.

В Україні відсутні нормативні критерії оцінки ефекту від природоохоронних заходів, нормативне визначення обов'язкового природоохоронного ефекту та методика розрахунку обов'язкового природоохоронного ефекту. Відповідно, ефективність реалізації природоохоронних заходів не планується і не контролюється. Це призводить до спрямування значної частини коштів Фонду охорони навколишнього природного середовища державного бюджету на непріоритетні цілі та заходи, а також до значного розпорошення коштів між багатьма бюджетними програмами. В результаті рівень використання коштів Фонду охорони навколишнього природного середовища на реалізацію саме природоохоронних заходів є низьким. Порушення термінів затвердження і погодження бюджетних програм приводить до низької якості управління бюджетними коштами в частині охорони навколишнього природного середовища. Необхідно посилити державний фінансовий

контроль за цільовим використання коштів бюджетних програм «екологічного» спрямування.

Наявний механізм використання коштів Фонду охорони навколишнього природного середовища потребує істотного вдосконалення. Необхідно розробити і нормативно затвердити критерії оцінки природоохоронних заходів з зазначенням природоохоронного ефекту від таких заходів. У відповідності до критеріїв оцінки природоохоронних заходів необхідно розробити результативні показники бюджетних програм та методику їх розрахунку. Чинний Перелік видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів має бути переглянутим і приведеним у відповідність стратегічним

цілям державної екологічної політики та затвердженим критеріям оцінки природоохоронних заходів. Також необхідно розробити новий порядок планування природоохоронних заходів, що міститиме поняття «природоохоронний ефект», критерії його оцінки, методику його розрахунку та механізм проведення аналізу ефективності природоохоронних заходів; проводити верифікацію проведених природоохоронних заходів та обсягів їх фінансування та розробити систему заходів реагування на відхилення від програмних заходів та їх коректування. Бюджетні програми та зведені результативні показники мають бути переглянутими з урахуванням ступеня досягнення цілей державної політики.

Список використаних джерел:

1. Environmental Performance Index (2020) URL: <https://epi.yale.edu/epi-country-report/UKR>.
2. Голян В. Інвестиції в екологію: джерела, форми та резерви нарощення. *Економіст*. 2015. № 8. С. 7-11.
3. Голян В. А., Сундук Т. Ф., Поліщук Л. М. Публічні природоохоронні видатки в умовах децентралізації: стратегія нарощення. *Економіка та держава*. № 2/2019. С. 10-16. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.2.10.
4. Ковшун Н. Е., П'ятка Н. С. Сучасний стан фінансування природоохоронних заходів в Україні. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 4. С. 24-249. DOI: doi.org/10.36887/2415-8453-2019-4-28
5. Новицька О. В. Альтернативні джерела фінансування державних цільових екологічних програм в Україні. *Ефективна економіка*. 2015. № 11 <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4541> (дата звернення: 27.03.2022).
6. Новицька О. В. Особливості фінансування природоохоронної діяльності. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2017. № 1. С. 195-211.
7. Костюк У. З. Фінансування природоохоронної діяльності в Україні: сучасний стан та шляхи покращення. *Інноваційна економіка*. 2015. № 1. С. 181-186.
8. Нічитайлова М. С. Аналіз формування природоохоронних фондів та удосконалення управління їх використанням. *Економічні інновації*. 2015. № 60. Книга II. С. 48-58.
9. García-Sánchez, I. (2006) Efficiency measurement in Spanish local government: The case of municipal water services. *Review of Policy Research*. 23(2), 355-371.
10. Lökkainen, H. & Susiluoto, I. (2004) Cost efficiency of Finnish municipalities 1994-2002. An application of DEA and Tobit methods. In: Paper Presented at the 44th Congress of the European Regional Science Association, Porto, Portugal, August 25-29.
11. Mandl, U., Dierx, A., Plkowitz, F. (2008) The effectiveness and efficiency of public spending, *European Economy. Economic Papers* 301. February 2008. Brussels. doi: 10.2765/25272.
12. María Del Rocío Moreno-Enguix, Laura Vanesa Lorente Bayona (2017). Factors Affecting Public Expenditure Efficiency in Developed Countries. *Politics&Policy*, Volume45, Issue1 February 2017. doi: <https://doi.org/10.1111/polp.12194>.
13. Звітність / Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (дата звернення: 27.03.2022).
14. Yaroshevych Nataliia, Stybel Volodymyr, Gutyj Bogdan, Hrymak Oleh, Kushnir Lesya, Kalaitan Tetyana, Kondrat, Iryna (2021) Analysis of State of Public Financing of Environmental Protection. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 6/13 (114), p. 106–119. doi:10.15587/1729-4061.2021.249159.
15. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 № 425 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/425-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 27.03.2022).
16. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2019 № 829 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/829-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.03.2022).
17. Yaroshevych N. B., Gutyj B. V., Hrymak O. Ya., Kushnir L. P., Kalaitan T. V., Kondrat I. Y., Shevchuk O. O. (2021). The state of environmental taxation in Ukraine and the main directions of reform. *Ukrainian Journal of Ecology*, 11(1), 350-359. doi:10.15421/2021_52.
18. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення природоохоронних заходів, зокрема з покращення стану довкілля: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2011 р. № 163 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.03.2022).
19. Аудиторський звіт за результатами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм Міністерством енергетики та захисту довкілля України за період з 01.01.2018 по 31.12.2019 (в частині формування та реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища) від 29.07.2020 № 07-22/03 / Державна аудиторська служба України. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/70> (дата звернення: 27.03.2022).
20. Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 № 1147 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.03.2022).

References:

1. Environmental Performance Index (2020). Available at: <https://epi.yale.edu/epi-country-report/UKR> (accessed 27 March 2022).
2. Holyan V. (2015) Investytsiyi v ekolohiyu: dzherela, formy ta rezervy naroshchennya [Investments in ecology: sources, forms and reserves of growth]. *Economist* [Economist], no. 8, pp. 7-11. (in Ukrainian)

3. Holyan V. A., Sunduk T. F., Polishchuk L. M. (2019) Publicni pryrodokhoronni vydatky v umovakh detsentralizatsiyi: stratehiya naroshchennya [Public environmental expenditures in the context of decentralization: a strategy for building]. *Ekonomika ta derzhava* [Economy and state], no. 2, pp. 10-16. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.2.10. (in Ukrainian)
4. Kovshun N. E., Pyatka N. S. (2019) Suchasnyy stan finansuvannya pryrodokhoronnykh zakhodiv v Ukrayini [Current state of financing of environmental protection measures in Ukraine]. *Ukrayinskiy zhurnal prykladnoyi ekonomiky* [Ukrainian Journal of Applied Economics], vol. 4, no. 4, pp. 241–249. DOI: doi.org/10.36887/2415-8453-2019-4-28. (in Ukrainian)
5. Novytska O. V. (2015) Alternatyvni dzherela finansuvannya derzhavnykh tsilovykh ekolohichnykh prohram v Ukrayini [Alternative sources of funding for state targeted environmental programs in Ukraine]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy] (electronic journal), no. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4541> (accessed 27 March 2022). (in Ukrainian)
6. Novytska O. V. (2017) Osoblyvosti finansuvannya pryrodokhoronnoyi diyalnosti [Features of environmental protection financing]. *Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoyi fiskalnoyi sluzhby Ukrayiny* [Collection of scientific works of the University of the State Fiscal Service of Ukraine], no. 1, pp. 195-211. (in Ukrainian)
7. Kostyuk U. Z. (2015) Finansuvannya pryrodokhoronnoyi diyalnosti v Ukrayini: suchasnyy stan ta shlyakhy pokrashchennya [Financing of environmental activities in Ukraine: current status and ways to improve]. *Innovatsiyna ekonomika* [Innovative economy] no. 1, pp. 181-186. (in Ukrainian)
8. Nichitaylova M. S. (2015) Analiz formuvannya pryrodokhoronnykh fondiv ta udoskonalennya upravlinnya yikh vykorystanniam [Analysis of the formation of environmental funds and improving the management of their use]. *Ekonomichni innovatsiyi* [Economic innovations], no. 60, pp. 48-58. (in Ukrainian)
9. Garcia-Sanchez, I. (2006) Efficiency measurement in Spanish local government: The case of municipal water services. *Review of Policy Research*, no. 23(2), pp. 355-371.
10. Lökkäinen, H. & Susiluoto, I. (2004) Cost efficiency of Finnish municipalities 1994-2002. An application of DEA and Tobit methods. In: Paper Presented at the 44th Congress of the European Regional Science Association, Porto, Portugal, August 25-29.
11. Mandl, U., Dierx, A., Ilkowitz, F. (2008) The effectiveness and efficiency of public spending, European Economy. *Economic Papers* 301. February 2008. Brussels. doi: 10.2765/25272.
12. Maria Del Rocio Moreno-Enguix, Laura Vanesa Lorente Bayona (2017). Factors Affecting Public Expenditure Efficiency in Developed Countries. *Politics&Polycy*, vol. 45, Issue1 February 2017. DOI: <https://doi.org/10.1111/polp.12194>.
13. State Treasury Service of Ukraine. Zvitnist [Reporting]. Available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (accessed 27 March 2022). (in Ukrainian)
14. Yaroshevych Nataliia, Stybel Volodymyr, Gutyj Bogdan, Hrymak Oleh, Kushnir Lesya, Kalaitan Tetyana, Kondrat, Iryna (2021). Analysis of State of Public Financing of Environmental Protection. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 6/13 (114), p. 106–119. doi:10.15587/1729-4061.2021.249159.
15. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020) Deyaki pytannya optymizatsiyi systemy tsentral'nykh orhaniv vykonavchoyi vlady [Some issues of optimizing the system of central executive bodies]: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 27.05.2020 № 425. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/425-2020-%D0%BF#Text> (accessed 27 March 2022). (in Ukrainian)
16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019) Deyaki pytannya optymizatsiyi systemy tsentral'nykh orhaniv vykonavchoyi vlady [Some issues of optimizing the system of central executive bodies]: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 02.09.2019 № 829. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/829-2019-%D0%BF#Text> (accessed 27 March 2022). (in Ukrainian)
17. Yaroshevych N. B., Gutyj B. V., Hrymak O. Ya., Kushnir L. P., Kalaitan T. V., Kondrat I. Y., Shevchuk O. O. (2021). The state of environmental taxation in Ukraine and the main directions of reform. *Ukrainian Journal of Ecology*, no. 11(1), pp. 350-359. doi:10.15421/2021_52
18. Cabinet of Ministers of Ukraine (2011) Pro zatverdzhennya Poryadku vykorystannya koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu byudzheti dlya zdiysnennya pryrodokhoronnykh zakhodiv, zokrema z pokrashchennya stanu dovkillya [About the statement of the Order of use of the means provided in the state budget for implementation of nature protection measures, in particular on improvement of a condition of environment]: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 28.02.2011 № 163. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2011-%D0%BF#Text> (accessed 27 March 2022). (in Ukrainian)
19. Audit report on the results of the state financial audit of the implementation of budget programs by the Ministry of Energy and Environmental Protection of Ukraine for the period from 01.01.2018 to 31.12.2019 (in terms of formation and implementation of state policy in the field of environmental protection) (2020): State Audit Office of Ukraine, adopted on 29.07.2020. № 07-22/03. Kyiv. Available at: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/70> (accessed 27 March 2022). (in Ukrainian)
20. Cabinet of Ministers of Ukraine (1996) Pro zatverdzhennya pereliku vydiv diyalnosti, shcho nalezhat do pryrodokhoronnykh zakhodiv [On approval of the list of activities related to environmental protection measures]: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 17.09.1996 № 1147. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-%D0%BF#Text> (accessed 27 March 2022). (in Ukrainian)